

મહાત્મા ગાંધીજીનું

વચનામૃત

સંપ્રદ કરી હાવાનાર

મનુ, જનુ ચેન્ડ દેવ

ગાંધીશ્રી સાક-ચઢવાણી સીટી.

મંચત ૧૯૭૮

સને ૧૯૨૧

‘વસંત’ મુદ્રણાલયમાં ચીમનલાલ હથરલાલે જીએયું
રાયપુર, શામળાની પોળી પાસે—અમદાવાદ.

કિંમત રૂ. ૦—૧—૦

૮૬૪૮

દાન આપવાનું મુપ્રાય સ્થળ

શ્રી કાઠીયાવાડ તિલકમંદિર-જ્ઞાનમઠિકા.

વડવાણુ શહેર.

નિશ્ચય જાણકોનું પોણુ થાય છે, વિદ્યાવ્યાસ વ્યક્ત હુમર, ઉલ્લેખ,
સંસ્કૃત વલુવાનું શિક્ષણ મળે છે. નીચેના યાદનામે લેન પ્રાપ્તો—

સંસ્થાપક:—શ્રી કા. તિલકમંદિર-જ્ઞાનમઠિકા
ડ. કનેડી-વડવાણુ શહેર.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક 1-588 વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગાંધીયુગ બચાવટ

વિષય ૨ : ૧૨,

સ્વરાજ્યનો સંદેશો

ઘરોઘર રેંટીઓ રાખો કહે છે મહાત્મા આંધી,
 સુતરને તાંતણે લઈશું વીરા સ્વરાજ્યને સાંધી;
 નથી લડવું નથી મરવું નથી કંઈ મારવા બનવું,
 ભુષણ એ ખાદી પહેરીને અસહકારી હવે બનવું.
 સુદર્શન ચક્રના જેવો, વિજયના નાદ કરનારો,
 સકળ સિદ્ધિ એ દેનારો, રૂપાળો રેંટીયો મારો.
 શું એનો સ્વાદ મીઠો છે રહું સંગીત ગાનારો,
 મહાત્માને ઘણો બહાલો સુખી સ્વદેશ કરનારો.
 કરો સૌ પાઠ ને પૂજા હમારો રેંટીઓ રાજ,
 સજીવન રેંટીઓ ઠરતાં વાગ્યાં સ્વરાજ્યનાં વાળાં.
 દયાળુ રેંટીઓ ગહારો ઘણાંનાં પેટ ભરનારો,
 જગતમાં છે નહીં આવો અમૂલ્ય દાન દેનારો.
 અમારા દેશનું ગૌરવ સદા છે રેંટીઆ માંહી,
 વિસાચો રેંટીઓ જ્યારે ભરાણી ફેશનો આંહી.
 ડરાવે દેવ ને દાનવ એવો છે રેંટીઓ શૂરો,
 વધારે દેશનું ગૌરવ સગુણી રેંટીઓ રૂઠો.
 હીરો કહે હાથ જોડીને પધારો રેંટીઆ બાપુ,
 પુમારી સેવની ખાતર ઝહો તો પ્રાણ મમ બાપુ.

(હીરાલાલ.)

રૂંડો મહારો રેંટીઓ.

(રાગ-વાલા વેગે આવોરે-
દયા દીલ લાવોરે.)

ધીરો ધીરો આવેરે,
મીઠો મીઠો ગાજેરે;
રૂંડો મારો રેંટીઓજી,
એ રેંટીઆમાં દેશોદયના નીકળે તાર,
એ તારે તારે ભારતનો ભાળું ઉદાર;

ધીરો ધીરો આવેરે,
મીઠો મીઠો ગાજેરે;
રૂંડો મારો રેંટીઓજી.

સાખી—ત્રાક રૂંડી પંખા રૂંડા, ઉજવળ તેમાં નાથ;
ઉજવળ પૂણીઓ ઓપતી, ઉજવળ મહારા હાથ.

હુખો સહુ હરતોરે,
અલયપણે ફરતોરે;
રૂંડો મહારો રેંટીઓજી. ધીરો ધીરો.

રા. મનહર વસ્તેજવાળા.

સ્વદેશ ગમલ

અર ફરોશીકી તમન્ના અબ હમારે દિલમેં હૈ
દેખના-હૈ જોર કિતના ખાનુએ કાતિલમેં હૈ
રહેરમે રહે મહોખત રહેન જાના શહમેં
સજજતે શહેરાન-વર્દી દૂર યે મંજીલમેં હૈ
આજ ફિર મકતલમેં કાતિલ કહે રહા હૈ ખાર ખાર
ક્યા તમન્ના એ શહાદત બી કીસીકે દિલમેં હૈ ?
અય શહીદે મુલક-ઓ-ગિલ્લતમેં તેરી ઉપર નિસાર
આમ તેરી હિમ્મતકા યયાં જૈરકી મહશીલમેં હૈ
વકત આને દે તુએ ખત્લાયગે અય આસમા !
હુમ અલીસે ક્યા ખત્તાદે ક્યા હમારે દિલમેં હૈ
અબ ન પહેલે વલવલે હૈ ઓર ન અરમાનોંકી શીડ
સિફ મિટ જાનેકી ઇક હસરત દિલે ખિશમલમેં હૈ

વંદે માતરમ્ સ્તોત્ર

શુદ્ધ સુંદર અતિ મનોહર મંત્ર વંદે માતરમ્,
 મૃદુલ સુખકર દુઃખહારી મંત્ર વંદે માતરમ્;
 મંત્ર યહ હે તંત્ર યહ હે જંત્ર વંદે માતરમ્,
 સિદ્ધિદાયક બુદ્ધિદાયક એક વંદે માતરમ્.
 ઓજમય બલકાંતિમય સુખશાંતિ વંદે માતરમ્;
 મતિ પ્રદાયક અતિ સહાયક મંત્ર વંદે માતરમ્,
 હરઘડી ઘરબાર હો હરનામ વંદે માતરમ્.
 જપિયે નિરંતર શુદ્ધ મનસે મંત્ર વંદે માતરમ્,
 સોતે સમય ખાતે સમય કલગાન વંદે માતરમ્,
 આઠે પહર દિલમે રહે મૃદુતાન વંદે માતરમ્.
 જોલમાં હો તો જપો શુભ બપ વંદે માતરમ્;
 બેડીઓ જંકાર દે શુભ તાન વંદે માતરમ્.
 વીર ગોક્ષી તોપહી હે હાડ વંદે માતરમ્;

(નાગપુર કાંગ્રેસ)

જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન

રાગ-(ઝેર ગયાં ને વેર ગયાં વળી કાળાં કેર ગયાં કરનાર)

હર હર હર મહાદેવ પુકારો, અદ્વાદુ અકબર રહેમાન;
 હિન્દુ મોસલીમ એક થઈને, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 આ ભૂમિ આપણી દેશ આપણો, એ પર જાન કરો કુરબાન;
 ત્રીસ કોટી ભારતનાં તનુજે, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 એક કુટુંબી ભાઈ આપણે, માતા ભારતનાં સંતાન;
 હિંદુ પારસી મુસલમાની સૌ, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 મંદિરને મસ્જિદ બંને છે, ઈશ્વર કેરાં જિંયાં ધામ;
 ભાઈ ભાઈમાં લેદ ન હોયે, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 એક નેક ને એક ટેકથી, કરો એકતા કેરું પાન;
 રમ રમમાં સત્યાગ્રહ રેડી, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 ધમ ધમ ધમ ધમ ધરા ધ્રુજવો, ફરકવો જિંયાં નિશાન;
 સ્વરાજ્યના ડંકા ગગડાવી, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 દેવી યુદ્ધના શાન્ત સૈનિકો, સ્થુળ બળનું હરવા અભિમાન;
 સ્વાર્પણ કેરાં શસ્ત્ર સજીને, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 તલવારો બંદુક ભાલાથી, જિંયાં છે આત્માનાં સ્થાન;
 સરીર પડે પણ એ તો અમર જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.
 વિજયમાળ લઈ સ્વર્ગ મુંદરી, તત્પર છે કરવા સન્માન;
 માતૃ વેદીમાં પ્રાણ અર્પીને, જય જય બોલો હિન્દુસ્તાન.

ચંદુલાલ નંદલાલ દેસાઈ

ખીલાફત કે લીએ દુઆ

ઇલાહી બરોઆ તેરા હર ધડી હે,
 મુસલમીન પર એક મુરકીલ પડી હે—ઇલાહી.
 તુ મુરકીલકો હલકર તેરી શાં બડી હે,
 નસારકી ફેાજે જો સામ્મે બડી હે—ઇલાહી.
 યે ખ્યાલ ઉનકે દીલમેં લોહોગા સખો રોજ,
 કે મુલતાનકા મુમલીક બડા હે—ઇલાહી.
 ઇસે જોંચ લેવેંગે જો મીલકે ખાહમ,
 યે સેતાન કે દીલમેં આકર અડી હે—ઇલાહી.
 મગર યે નહિ બનતે વો ખુદાયા,
 કે ઇમદાદ ઇનકો ખુદાકી બડી હે—ઇલાહી.
 મુસલમીન આપસમેં તુમ એક હો બવ,
 ખુદા શીરતો ઇમદાદ પર હરઘડી હે—ઇલાહી.
 મુસલમીન મીલકર જો કરતે દુવાયેં,
 દુવા બિનકી સમશીરસે બડી હે—ઇલાહી.
 જલે દીલ જો મીલકર કરતે દુવાયે,
 વો આહે નહિ બલકે તોફે બડી હે—ઇલાહી.
 મુસલમીનકા જો ચાહતે બરા હે,
 મુંઠ પર ઇનકે જો લ્યાનત પડી હે—ઇલાહી.
 અમ આજે ન કર સકતે કુચ ઓર કમતર,
 ખુદા ઇનકો ટાલે મુસીબત બડી હે—ઇલાહી.

(મોલવી અબદુલ્લા).

રેંટીઆ સ્તોત્ર

પ્રાચીન અમારા દેશનો ઉદ્યોગ ગૃહ આ રેંટીઓ,
 ઘર ઘર ફરી અમૃત કરો પાછો મુકેલો રેંટીઓ;
 જેટલા આંટા તમારા હાથ ફરશે રેંટીઓ,
 તેટલું સ્વરાજ્ય પાસે લાવશે આ રેંટીઓ.
 મૃતપ્રાય ભારત દેશનું છે એક અમૃત રેંટીઓ,
 ભારત તથા સૌ રોગનું છે એક ઔષધ રેંટીઓ.
 લાખો નિરાશાની મહીં આશા કીરણ છે રેંટીઓ,
 ભારત તિમીર દળ લેદીને ચમકી રહ્યો છે રેંટીઓ.
 મથશુલ થઈ જન શૂરમાં કંઈ ફરવે આ રેંટીઓ,
 સ્વધર્મની સેવા તણી છે લવ્ય મૂર્તી રેંટીઓ;
 મંદીર ને મસજિદમાં પધરાવજો આ રેંટીઓ,
 સાઠ કોટી દ્રવ્યનો રક્ષક પિતા છે રેંટીઓ.
 દુષ્કાળનો પણ કાળ છે આ કાળ ભરતો રેંટીઓ,
 ભૂખ્યા કરોડો લાંડુનો છે અનપૂર્ણ રેંટીઓ;
 ટાંઢે થયેલાં રંકે જનનો વસ્ત્રપૂર્ણ રેંટીઓ,
 પંખખ ખીલાફતનો છે ન્યાયપૂર્ણ રેંટીઓ.
 આ શસ્ત્રહીણ પ્રજાતણો છે શસ્ત્રપૂર્ણ રેંટીઓ.
 ચક્ર સુંદર્શન સમે રમરમ ફરતો રેંટીઓ.
 શાંતિ તણાં વાળાં ભક્ષા વગડાવશે આ રેંટીઓ.
 શ્વેત ઉપવીત પારી વહતો વેદ મંત્રો રેંટીઓ,

ચેતન કુવારા દેશમાં ઉરાડતો આ રંટીઓ,
 મરૂભૂમિને રસબંધ કરી ફળદ્રુપ કરતો રંટીઓ,
 જડ કાષ્ટનો જો કે બનેલો દીસતો આ રંટીઓ,
 ચેતન થકી ભરપુર ને જીવંત છે આ રંટીઓ,
 ખાએ નહીં પીએ નહીં સૂવે નહીં આ રંટીઓ,
 થાકે નહીં થોલે નહીં ને કામ આપે રંટીઓ;
 સ્વરાજ્યના નિશાનમાં ચીતરાવજો આ રંટીઓ,
 આત્મશુદ્ધિનો અદૌકિક મંત્ર મોઘો રંટીઓ,
 ગાવે કબીરા પદ મહીં કેછે પવિત્ર રંટીઓ,
 ગાંધી લખે નવજીવનમાં સ્વરાજ્યચાવી રંટીઓ,
 રટણ કરજો રાતદિન બસ રંટીઓ ને રંટીઓ,
 કળીકાળમાં લગવાનનો અવતાર છે આ રંટીઓ,
 સંહારવા ગરીબાઈને ઉત્પન્ન થયો છે રંટીઓ,
 સરોવર તણાં મોતી ચરતો હંસલો આ રંટીઓ,
 થાતાં પ્રસન્ન કણ મોતીનો દેશે જગતને રંટીઓ;
 કવિઓ તમારા કવનમાં લખજો હવે આ રંટીઓ,
 ગરળી મહીં ખેડેનો તમે ગાજો હવે આ રંટીઓ,
 લજનો મહીં લકતો તમે લલકારજો આ રંટીઓ,
 શ્રાળા મહીં ધનામમાં તમે આપજો આ રંટીઓ,
 નાતો તણાં લહાણાં મહીં વેંચાવજો આ રંટીઓ,
 પંબજ કન્યાદાનમાં જેમ પુત્રીને દે રંટીઓ;
 ત્યમ અન્ય પ્રાંતો હિંદના દો કન્યકાને રંટીઓ.

પ્રતિ ગામડે પ્રતિ ઝુંપડે દાખલ કરે આ રંટીઓ,
પ્રાચીન અમારા દેશમાં ઉદ્યોગ ગૃહનો રંટીઓ.
જે ગાય સુણે સ્તોત્ર યાને ફેરવે આ રંટીઓ,
વાસો થશે વૈકુંઠમાં છે વેદ વાક્યમ્ રંટીઓ;

(ચંદુલાલ દેસાઈ.)

સત્યાગ્રહી વીરોને

“ પ્રીતે તમારા પ્રેમના અહીં આદર્યાં પૂજન અમે.
સાચા શૂરા સત્યાગ્રહી આજે પધારે મંદીરે;
સમગ્રે ભાલા બંદુકોને તોપ ગોળા બોંબના,
સત્યાગ્રહીને એ નથી સાધન કશાંએ કામનાં.
સત્યાગ્રહી ખમસે દુઃખો આવી પડે જે ઉપરે;
સ્વરાજ્ય સાચું પ્રાપ્ત કરતાં મરણથી તે ના ડરે.
પોલીસ ગુસ્સી-આઈ-ડી-કદી ખોટી રીતે જો નડે,
સત્યાગ્રહી સાચો કદીએ હાથ ઉંચા નવ કરે.
કદી જેલમાં રાખે લલે પગ હસ્તમાં બેડી જડે,
ખોરાક પુરો ના મળે પણ નહીં લહે એ નહીં લહે.
એવા મહાત્મો ગાંધીજીનાં આદર્યાં પૂજન અમે.
સાચા શૂરા સત્યાગ્રહી આજે પધારે મંદીરે. ”

બાળકોની યાચના

(રાગ—અગ્રા મુઝે અગ્રી શી ટોપી દીલાવે.)

મા મને ખાદીની ટોપી અપાવો,

ખાદીની ટોપી અપાવો—મા મને.

ખાદીનું પહેરણ ખાદીની ધોતલી,

ખાદીની કંથા પહેરાવો—મા મને.

ખાદીનું દફતર ખાદીના જોડા,

ખાદી શી સુંદર બનાવો;

(હાં—બાપુ—હાં) મા મને.

બાપુ ગાંધીજીની દેશી નીશાળમાં;

સ્વદેશી ભણતર ભણાવો. મા મને.

પ્રીતે પ્રભુજીનાં ભજનો ગાતાં,

રેંટીઓ રૂડા કંતાવો;

(હાં—બાઈ—હાં) મા મને.

સ્વરાજ્ય લેઈશું સુતરના તાંતણે,

ખાદીનો મહીમા ગવાયો;

(હાં—બેદા—હાં) મા મને ખાદી.

હવે દો. સુંદરજી—મુંબાઈ.

ભારત હમારા દેશ છે

“ ભારત હમારા દેશ છે, હિત ઉસકા નિશ્ચય ચાહેંએ,
 ઉસકે હિતકે કારણે, હમ કુછ ન કુછ કર બાયેંગે.
 ભારત હમારી માતૃભૂમિ, ઉસકા ઋણ હમખર હૈ ખહુલ,
 ઉનકે મિટાને કે લીયે, હમ કુછ ન કુછ કર બાયેંગે.
 ભારત કે દુઃખપ્રદ અવનતિપર, કયોં ન અશ્રુ બહાવેંગે,
 ઉનકે હટાનેકે લીયે, હમ કુછ ન કુછ કર બાયેંગે.
 ધર્મ વિદ્યા ઔર ધનસેં, ઉન્નતિ ભારતકી હોવે,
 ઊસ ઉન્નતિ કે માર્ગમેં, હમ કુછ ન કુછ કર બાયેંગે.
 સંસાર કે ઉદ્ધાર હેતુ, કૃષ્ણ જન્મે જેલમાં,
 તો ફિર લલા હમ કયોં ડરેંગે, કુછ ન કુછ કર બાયેંગે.
 આહે કિતને કષ્ટ હમકો, કયોં ન હો ઉસકે લિયે,
 સબ સહેંગે મર મિરેંગે, કુછ ન કુછ કર બાયેંગે. ”

(મુંબઈ કોંગ્રેસ)

ખાદી-દેશની આખાદી

“ બબલી મોહને ખંસી, ભણાવ્યો પાઠ ખાદીનો;
 સુતેલું હિન્દ જગાડીને, સુણાવ્યો મંત્ર ખાદીનો. ૧
 નીહાળી માલ પરદેશી, બન્યો તો દેશ દીવાનો;
 કરી બહુ એ ગાંધીએ, કર્યો ગુલતાન ખાદીમાં. ૨

- ૩ સાઈ મોહના ફાંસે, બધો આ દેશ ચુસાયો;
દયા એ મોહને લાવી, બતાવ્યો માર્ગ ખાલીનો. ૩
- જીવો સ્વરાજ્ય ખેંચાતું, સુતરના તાંતણે આવે;
સુખરવા હિન્દનું લાવી, સ્વીકારો વસ્ત્ર ખાલીનાં. ૪
- અઈ ફેશન બુલી બવો ખીલવવા દેશની સિદ્ધિ;
સપુત સંતાન ભારતના, કરો ઉદ્ધાર ખાલીનો. ૫
- થતો બરબાદ ના પૈસો, બધો આ દેશમાં રહેતો;
હબરો રંક કુટુંબો, કરે એશાન ખાલીનો. ૬
- રીસાઈ ગઈ બધી લક્ષ્મી, કુસંપી હિંદ બાણીને;
મનાવા લક્ષ્મી દેવીને, ધર્યો પોશાક ખાલીનો. ૭
- ઘણો રૂઝો ઘણો સોંઘો, ટકાઉ ને ઘણો સાદો;
વહાલા હિન્દને સાડ, ભલો પોશાક ખાલીનો. ૮
- વિદેશી માલ પહેરીને, કહેલાં પાપ ધોવાને;
હવે પસ્તાયલા હિન્દે, સ્વીકાર્યો વેશ ખાલીનો. ૯
- હશે જ્યાં પૂજ્ય એ ખાલી, થશે ત્યાં પૂર્ણ આખાલી;
ભલું જો દેશનું ચાહો, સ્વીકારો વેશ ખાલીનો. ” ૧૦

માતૃ ભૂમિની વંદના

ઐ માતૃભૂમિ તેરે ચરણોમેં શિર નમાઉં;
 મેં ભક્તિ લેટ અપની, તેરી ચરણમેં લાઉં—ટેક.
 માથેપે તું હો ચંદન, છાતીપે તું હો માલા;
 જીભપે ગીત તું હો, મેં તેરા નામ ગાઉં—ઐ.
 જિસસે સપુત ઉપજે, શ્રી રામકૃષ્ણ જેસે;
 ઉસ તેરી ધૂલીકો મેં નીજ શીષપે ચઢાઉં—ઐ.
 માની સમુદ્ર જીસકી ધૂલીકા પાન કરકે;
 કરતા હૈ માન તેરે ઉસ પૈરકો મનાઉં—ઐ.
 બે દેશ માનવાલે ચઢકર ઉતર ગયે સખ;
 ગોરે રહે ન કાલે તુઝકો હી એક પાઉં—ઐ.
 સેવામેં તેરી સારે લેદોકો ભૂલ જાઉં—
 વહુ પુણ્ય નામ તેરા પ્રતિદિન સુનું સુનાઉં—ઐ.
 લેરેહી કામ આઉં, તેરાહી મંત્ર ગાઉં;
 મન ઔર દેહ તુઝપર બલિદાનમેં ચઢાઉં—ઐ.

રસિક અને ચમત્કારિક નવલકથા

વેર વસૂલ !

(સચિત્ર અને અદ્ભુત.)

લેખક:—ચંદુલાલ જોષાલાલ વ્યાસ.

આજ સુધીમાં તમે ઘણી નવલકથા વાંચી હશે; પરંતુ જ્યારે આ નવલકથા વાંચવાનું શરૂ કરશો ત્યારે એમ થશે કે આ નવલકથા વાંચ્યા વિનાનું જીવન સાકર વગરના દુધ જેવું શીકડું અને નિરસ છે. તેનો અદ્ભુત અને ચમત્કારિક પ્લોટ, રસિક ભાષા, જોરદાર શૈલી અને લેદી પ્રસંગો વાંચકના હૃદયને ધડકાવી મેલે છે. આ નવલકથાની અકેકી નક્કર દરેકે દરેક ગૃહમાં હોવીજ જોઈએ.

સુંદર છપાઈ, ઉંચા કાગળ પાકું સોનેરી પુઠું, સખ્યા-બંધ ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. પૃષ્ઠ લગભગ ૩૫૦ મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૭-૦ અગાઉથી એર્ડર નોંધાવનારને ટપાલ ખર્ચ માફ.

પુનઃલાલ ભગવાન પારેખ,

સારા અને સસ્તાં પુસ્તકો વેચનાર.

વડવાણ સીટી.

